

Dokumenttyp Instruktion	Ansvarig verksamhet Barn, unga och familjehälsa	Version 1	Antal sidor 4
Dokumentägare Lisa Lindqvist Verksamhetsutvecklare	Fastställare Lena Gjevart Hälso- och sjukvårdsdirektör	Giltig fr.o.m. 2024-06-07	Giltig t.o.m. 2026-06-07

Kvalitetssäkrat lekmaterial för barn i väntrums- och dagrumsmiljöer

Gäller för: Hälso- och sjukvård

Bakgrund

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter ska alla barn mötas av en likvärdig och trygg miljö i vården. Detta har föranlett ett framtagande av en riktlinje för kvalitetssäkrat lekmaterial utifrån ett pedagogiskt, hälso- och miljösäkert, barnsäkert och hygieniskt perspektiv.

Riktlinjen gäller för alla vårdverksamheter med väntrums- och dagrumsmiljöer där barn vistas i samband med eget eller anhörigs vårdbesök. Utifrån denna instruktion ska ansvarig chef skapa rutiner i sin verksamhet.

Barnets bästa ska vara i fokus vid mötet med vården

Barnets bästa ska alltid komma i främsta rummet. Barnet ska visas respekt, ges information och vara delaktig i vården. Genom att erbjuda alla barn och ungdomar en god miljö med pedagogiskt material grundar vi för ett bra samspel i vården. Detta tillsammans med ett respektfullt bemötande med barnet i fokus finns de bästa förutsättningarna för ett förtroendefullt möte.

Utfasning av miljö- och hälsofarligt lekmaterial för en giftfri lekmiljö

I produktionen av olika varor och material används en stor mängd kemikalier som kan vara skadliga för människan och miljön. Barn är mer känsliga för kemikalier än vuxna eftersom deras immunsystem, hormonsystem, hjärnor och många andra organ inte är färdigutvecklade. Dessutom kommer små barn i mycket nära kontakt med saker i deras omgivning genom att de känner och smakar på dem. Det är därför viktigt att minimera deras exponering för skadliga ämnen.

Implementering

Chef ska tillsammans med barnrättsombud och vid behov övrig personal skapa en rutin i den egna verksamheten utifrån riktlinjen **Kvalitetssäkrat lekmaterial för barn i väntrums- och dagrumsmiljöer (RIK-07179)** och denna instruktion. Inom regionen finns ett upphandlat avtal på lekmaterial för avrop. I rutinen ska även framgå hur arbetet följs upp, förslagsvis med årlig kontroll av lekmaterialiet.

Inventering och bortrensning av befintligt lekmaterial

Se över vilket lekmaterial som finns idag och gör en bedömning av vad som kan användas. Lekmaterial som innehåller smådelar och utgör kvävningsrisk för små barn ska förvaras i reception/expedition och kan hämtas av medföljande vuxen om barnets ålder tillåter. Lekmaterial som inte överensstämmer med riktlinjens kriterier ska rensas bort och kastas:

- Lekmaterial som inte är CE-märkt. CE-märkningen innebär att tillverkaren intygar att leksaken uppfyller säkerhetskraven för leksaker.
- Lekmaterial i plast inköpta tidigare än 2014, då dessa kan innehålla idag förbjudna kemikalier. Alla leksaker som satts ut på marknaden i EU efter den 20 juli 2013 måste uppfylla kemikaliekraven i Leksaksdirektivet
- Plastlekmaterial som känns kladdigt, halt eller avger doft. Det kan innebära att plasten släpper ifrån sig skadliga ämnen.
- Lekmaterial av plasttyperna PVC, polystyren (PS) och polykarbonat (PC).
- Tyger och tygdjur ("gosedjur"), då de utgör stor risk för smittspridning och även kan innehålla miljö- och hälsofarliga kemikalier.
- Träleksaker inköpta 2013 eller tidigare som kan vara behandlade, lackade eller målade med miljö- och hälsofarliga ämnen, likaså träleksaker och möbler med flaggande färg eller sprickbildningar.
- Elektroniska leksaker med ljus- och ljudeffekter där batterier är strömkällan. Elektroniken i dessa innehåller ofta skadliga ftalater, flamskyddsmedel och tungmetaller.
- Material och produkter som egentligen inte är leksaker, till exempel mobiltelefoner, fjärrkontroller, byggmaterial, sladdar, slangar, smycken, nycklar och väskor i låtsasskinn. Dessa produkter omfattas inte av lagstiftningen för leksaker och kan utgöra både en säkerhetsrisk och innehålla miljö- och hälsofarliga ämnen.
- Lekmaterial som används vid matlagning, dukning och servering, till exempel spis, tallrikar, muggar och bestick. Dessa utgör stor risk för smittspridning.
- Trasigt eller inte komplett lekmaterial, till exempel ett pussel där en pusselbit saknas. Trasiga leksaker kan, förutom att utgöra en säkerhetsrisk, även läcka ämnen som tidigare varit bundna i materialet.
- Lekbackar, som osynliggör materialet och samlar damm.

Material och lekmaterial som ska kastas hanteras som avfall. Tänk på att elektronik utgör farligt avfall. Övrigt sorteras som brännbart avfall.

Identifiering av befintlig miljö

I alla främmande miljöer som barn besöker kan en inbjudande och välkomnande leksak vara av avgörande betydelse för det fortsatta mötet i vården. Miljöer för barn ska utformas med respekt för det enskilda barnets utveckling och behov. Fundera därför över följande frågor:

- Har vi utrymme avsatt för barn som kan komma att vistas i väntrum/dagrum?
- Vilka förutsättningar finns idag för lek utifrån barnets perspektiv?
- Finns avställningsytor, såsom lågt bord och hyllplan?
- Vad uppfattar ett barn vid besök i ert väntrum eller dagrum?
- Finns en TV och i så fall hur används den?

Inköp av lekmaterial och anpassning av miljön utifrån riktlinjen

För att uppfylla kriterierna för en väntrums- eller dagrumsmiljö med kvalitetssäkrat lekmaterial kan nytt lekmaterial behöva köpas in och miljön anpassas enligt nedan:

- Lekmaterial avropas från upphandlat avtal, kontakta regionens inköpssupport.
- Mängden lekmaterial anpassas efter den verksamhet som bedrivs för barn som patienter och barn som anhöriga.
- Skapa ytor i rummet som tydliggör barnets del av miljön.
- Skapa placeringsytor i form av fasta hyllor eller hyllplan med rundade hörn i olika höjd för att synliggöra varje enskilt lekmaterial.

- För att möjliggöra lek och aktivitet krävs låga bordsytor.
- Placera lekmaterial utifrån barnets ålder, alltså för de minsta längst ned och succesivt uppåt.
- Lekmaterial som innehåller smådelar och utgör kvävningsrisk för små barn ska förvaras i reception/expedition och kan hämtas av medföljande vuxen om barnets ålder tillåter. Informera medföljande vuxen om att hen ansvarar för att återlämna lekmaterial efter användande.
- Om det finns en TV, låt den inte stå på oavbrutet och ta alltid hänsyn till vad som är lämpligt för barn.
- Lekmaterialets skick ska regelbundet kontrolleras och det som är slitet och inte komplett ska alltid bytas ut mot nytt.

Förslag på produkter

Detta är ett urval av de produkter som Region Värmland har avtal på. Det finns fler att välja mellan, men nedanstående är rekommendationer har tagits fram för att underlätta urvalsprocessen för medarbetare. Urvalet är baserat på vad barn och unga själva säger om hur de önskar att väntrum/dagrum innehåller, goda exempel från verksamheter i Region Värmland och kunniga medarbetare inom Region Värmland som utifrån barnperspektivet gjort en bedömning av barnets bästa i väntrum och dagrum.

Aktivitetskuber (från cirka 6-12 månader)

[Stor aktivitetskub | ABA Skol](#)

[Aktivitetscenter | ABA Skol](#)

[Aktivetsbox | ABA Skol](#)

Väggtaflor (från 18 månader)

[Motoriktafla Krokodil - Lekolar](#)

[Motoriktafla björn - Lekolar](#)

[Motoriktaflor häst, zebra, ko - Lekolar](#)

Rittavlor (från 3 år)

[Rittavla - Lekolar](#) (OBS! Plocka bort lösa smådelar)

Målarböcker och pennor (från 7 år)

[Colour Fine 12 färger | ABA Skol](#)

[Mandalas Målarbok Mini 2 olika | ABA Skol](#) (enklare motiv)

[Mandalas Målarböcker | ABA Skol](#)

Övrigt (förvara småsaker i expedition/reception)

[BRIO brandstation - Lekolar](#)

[Green Toys Brandbil - Lekolar](#)

[Polisbil jumbo - Lekolar](#)[Polisbil - Lekolar](#)

[Polisbil - Lekolar](#)

[BRIO Lära-gå-vagn svart - Lekolar](#)

[Little Tikes Gunghäst - Lekolar](#)

Akvarium

[Manetakvarium, svart - Lekolar](#)

[Litet bubbelrör - Lekolar](#)

[Manetakvarium, vitt - Lekolar](#)

[Akvarium med maneter | ABA Skol](#)

Möbler

För inköp av barnmöbler, kontakta Regionservice.

Rengöring av lekmaterial

Infektioner sprids främst genom våra händer men också via föremål. Därför gäller följande:

- För att förhindra smittspridning är god handhygien med tvål och vatten fullt tillräckligt.
- Allt lekmaterial ska rengöras regelbundet, minst en gång per månad.
- I perioder då exempelvis vinterkräksjuka och influensa pågår i samhället ska allt lekmaterial rengöras dagligen.
- Materialet rengörs manuellt och noggrant med diskmedel och vatten (mekanisk bearbetning) och desinficeras vid behov.
- Vid punktdesinfektion kan avtorkning med ytdesinfektionsmedel som innehåller tensider användas. Materialet ska torka snabbt för att minska risken för tillväxt.

Mer information

För mer information och inspiration se vårdgivarwebben [Barnrättsbaserade väntrum och dagrum - Region Värmland \(regionvarmland.se\)](#)

Dokumentet är utarbetat av: Lisa Lindqvist, Lisa Lyckborn, Lena Östlund